

Літаратура:

1. Вадзіца-царыца, усяму свету памачніца : беларускія замовы з пераказам на рускую і перакладам на англійскую мову : іл. выд. з гукавым дадат. / запіс і ўклад. Т. В. Валодзінай. – Мінск : Беларуская навука, 2025. – 176 с.

ДЗІЦЯЧЫЯ СТЫЛІСТЫЧНА МАДЫФІКАВАНЫЯ ФОРМЫ АСАБОВЫХ ІМЁН (НА МАТЭРЫЯЛЕ ВЁСКІ МАЛІНАВАЯ СМАРГОНСКАГА РАЁНА)

Кабак П. Р.

Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы
г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – к. філал. н., дац. *Варановіч В. Л.*

Развіццё сацыялінгвістычных даследаванняў спараджае з часам узнікненне новых адгалінаванняў у межах гэтай інтэрдyscyплінарнай навукі. Адным з такіх стала сацыянамастыка, якая мае непасрэднае дачыненне да праблемы ідэнтыфікацыі і самаідэнтыфікацыі чалавека ў грамадстве. Такая ідэнтыфікацыя мае дынамічны характар і вызначаецца сукупнасцю моўных і сацыякультурных з’яў [1, с. 22].

Значную цікавасць для сацыянамастыкі ўяўляе аналіз ужывання ў той ці іншай мясцовасці мадыфікаваных словаўтваральна і стылістычна неафіцыйных формаў імён. Поўная форма імені характарызуецца аднесенасцю да афіцыйна-дзелавага стылю або ўспрымаецца як стылістычна нейтральная. У апошнім выпадку яна служыць толькі сродкам адрознівання адной асобы ад другой, не выяўляючы якіх-небудзь адносіны да асобы. У гутарковай сферы, якая характарызуецца неафіцыйнай абстаноўкай, звычайна выкарыстоўваюцца не афіцыйныя поўныя формы імені, а размоўна-бытавыя, якія найчасцей маюць эмацыянальна-ацэначную афарбоўку.

Неафіцыйныя імёны па сваім ужыванні неаднародныя. Адны з іх агульнавядомыя і агульнаўжывальныя (*Ваня, Саша, Толя, Пеця*) і выкарыстоўваюцца побач з поўнымі афіцыйнымі імёнамі пераважна ў вусным маўленні. Іншыя – абмежаваныя ва ўжыванні – звычайна маюць у сваёй структуры афіксы (пераважна суфіксы) суб’ектыўнай ацэнкі (*Ван-ц-ё, Дым-он, Аліч-ок*). Яны выкарыстоўваюцца асобнымі сем’ямі, паміж сябрамі, блізкімі, на пэўнай тэрыторыі, у пэўным населеным пункце і г. д.

Адзначым, што імёны ў спалучэнні з пэўнымі словаўтваральнымі афіксамі могуць набываць наступныя віды стылістычнай афарбоўкі: нейтральную, ласкальную (памяншальна-ласкальную ў адносінах да дзяцей), зневажальную, іранічную, фамільярную. Адзначна казаць пра тое, якую афарбоўку мае імя ў пэўнай сваёй форме, таксама не зусім правільна, паколькі ў розных сітуацыях маўлення адна і тая ж форма можа набываць розную афарбоўку.

Варта адзначыць, што нават поўная афіцыйная форма імені можа губляць нейтральную канатацыю. Так, напрыклад, калі да дзіцяці звяртаюцца ў такой форме, імя можа набываць іранічную канатацыю (“Ну, Сяргей, як жывеш? Шмат двоек атрымаў?”).

У вёсцы Малінавая у зваротах да дзяцей пераважаюць формы з памяншальна-ласкальнай афарбоўкай, хоць часам задзейнічаецца і іранічны тон.

Суфікс *-к-(а)*, далучаючыся да поўных ці скарачаных асноў, амаль заўсёды надае імені памяншальна-ласкальную афарбоўку. Хоць ён можа выражаць і ноткі пагарды, дарослыя часта выкарыстоўваюць такія формы без намеру зняважыць (*Антошка, Сашка, Васька, Анька, Манька*).

Суфікс *-ік- (-ык-)* звычайна сустракаецца ў зваротах да малых і выражае пяшчоту (*Мірык, Зігмонцік, Свецік*). Найвышэйшая ступень ласкальнасці дасягаецца камбінацыяй *-ік- (-ык-)* з суфіксам *-ак-* (*Лёнічак, Бронічак*).

Суфікс *-чык-* вылучаецца большай выразнасцю, чым папярэднія, і таксама мае памяншальна-ласкальнае значэнне (*Лёньчык, Мечык*).

Суфікс *-ок- (-ёк-)* часта паказвае на высокую ступень ласкальнасці (*Васёк, Рамулёк*). Калі ён спалучаецца з суфіксам *-ак-*, выразнасць пачуццяў узрастае (*Санёчак*).

Суфікс *-ук- (-юк-)* можа надаваць іранічнае адценне імені (*Антук, Валюк, Юзюк, Вінук*).

Сустракаюцца і менш папулярныя ласкальныя суфіксы, такія як *-ул-(я)* (*Дзімуля, Лідуля, Рамуля*).

Памяншальна-ласкальная ацэнка ўласцівая і суфіксам *-ан-(я) (-ян-(я)), -ун-(я) (-юн-(я))* (*Сашуня, Юзюня, Мішаня, Манюня, Стасюня*).

У вёсцы Малінавая, як і ў цэлым у заходнім рэгіёне Беларусі пад уплывам польскай традыцыі пашырыліся формы на *-ась-, -усь- (-юсь-), -ісь-, -ёсь-*. Звычайна такія формы нейтральныя, але пры звароце да дзяцей набываюць ласкальны характар (*Янусь, Вінусь, Мечусь*).

Намі таксама зафіксавана такая незвычайная з’ява, калі для называння пэўнай асобы ўжываюць неафіцыйную форму, якая не адпавядае рэальнаму афіцыйнаму імені гэтай асобы (*Дзяніс – Дзімка, Браніслаў – Бора, Генуэфа – Жэнечка*).

Літаратура:

1. Васильева, Н. В. Ономастика и автоэтнография: точки соприкосновения / Н. В. Васильева // Ономастический вестник. – 2025. – № 1. – С. 21–22. – URL: [\(https://cchgeu.ru/science/nauchnye-izdaniya/onomasticheskiy-vestnik/OB%201\(1\)\)](https://cchgeu.ru/science/nauchnye-izdaniya/onomasticheskiy-vestnik/OB%201(1)) (дата обращения: 10.12.2025).